

СТАНОВИЩЕ

за докторската теза на Любомир Цветанов Кръстев на тема „Наполеон Бонапарт в британското обществено мнение, 1796 – 1815“ за присъждане на ОНС „доктор“ от проф. д.и.н. Радослав Захариев Мишев

Научна област: 2. Хуманитарни науки. **Професионално направление:** 2.2. История и археология. **Научна специалност:** Нова и най-нова обща история (Нова обща история), СУ „Св. Климент Охридски“, Исторически факултет, катедра „Нова и Съвременна история“ . **Тема на дисертацията** „Наполеон Бонапарт в британското обществено мнение, 1796 – 1815“.

Описание на дисертационния труд: Френската революция от края на XVIII век елиминира старата практика привилегиите да предопределят съдбите на хората и по такъв начин отпушва възможностите за реализация въз основа на личните човешки качества. Така революцията ражда велики дейци от различните политически лагери като Наполеон Бонапарт е един от тях. Генерал, консул и император, той отдавна привлича вниманието на световната наука и интересуваща се общественост, както и на авторите на художествени произведения. По-слабо е отразено отношението на обществата в различните страни към делото на Наполеон. В този смисъл Любомир Кръстев се е ориентирал към дисертабилна тема за отношението на британското общество към личността на великия френски пълководец и държавник. Дисертационният труд е посветен на богата гама от събития и инициативи на Франция по времето на възхода и управлението на Наполеон Бонапарт и тяхното отражение сред британското обществено мнение. При разработването на отношението на британското разнородно общество към Наполеон авторът следва две основни линии: 1. Описва и анализира отношението на британското обществено мнение не като фиксирана даденост, а в развитие – от наличие на положителни и негативни оценки към демонизирането на Бонапарт. 2. Очертава двете тенденции – позитивна към Наполеон и негативна в нейните разновидности.

В структурно отношение темата е построена много добре като се състои от увод, три глави с по пет параграфа и заключение, заключение и изводи, извори, библиография и приложения. Хронологията е отлично мотивирана с доводи от най-ранните публични британски впечатления за Наполеон до края на неговото управление през 1815 г. Названията на главите и параграфите са прецизни и съответстват на съдържанието и проблематиката. Въведението убедително представя предмета и обхвата на изследването, мотивира избора на темата, нейната актуалност, целта и

задачите, структурата и методите. Направен е обстоен преглед на използваните документи, историографска справка и накрая са посочени приносите. В първа глава „Между „нов Прометей“ и „нов Нерон“. Формирането на обществения образ на Наполеон Бонапарт във Великобритания, 1796 – 1803 г.“ се показват факторите, които влияят върху британското обществено мнение, първите вести за личността на Наполеон, отношението към похода в Египет, публикациите и реакциите на британските обществени слоеве към държавния преврат на 18 брюмер във Франция и образа на Бонапарт при Амиевския мир. Интерес предизвикват рестриктивните мерки на кабинета на Уилям Пит младши към евентуална революция в Англия (с. 24), които силно ограничават гражданските свободи., шпионската дейност срещу Франция (с. 28). Много добре е разкрита ролята на географския фактор при случаите на френско революционно влияние, отношението на етническите групи и ролята на френските емигранти. Любомир Кръстев ясно показва зависимостта на британското обществено мнение от промените във френско-британските отношения. Когато политиката на Наполеон се превръща в смъртна заплаха за съдбата на Великобритания, тогава рязко скачат антинаполеоновите настроения. Отлично се вижда диференциацията в отношението на британското общество към Наполеон. Либералните и радикални среди симпатизират на Френската революция и дейността на Наполеон, докато консервативните кръгове предприемат жестоки мерки против тях под формата на защита на националните интереси. Разбира се, решително преобладават антинаполеоновите настроения.

Втора глава „Демонизирането на Наполеон 1803 – 1807“ по отличен начин илюстрира как страхът от френска инвазия и по-специално военният лагер в Булон стимулира единството на британското общество между бедни и богати, англичани, шотландци и уелси, консерватори и либерали (с. 96-97). Същевременно коронацията на Наполеон за император окончателно разочарова британските републиканци и радикални среди. Докторант Любомир Кръстев интерпретира британското обществено мнение в последователна връзка с логичното посочване на историческите събития, станали повод за коментари, карикатури и др. Основателно се откроява ролята на националистическата пропаганда и външната политика за провалянето на мирните преговори с Франция през 1806 г.

Трета глава „Наполеон като стереотип в британското общество, 1808 – 1815“ разглежда обществените и официални нагласи във Великобритания към Наполеон в процеса на поредицата от грешки и неудачни ходове от

испанската „язва“ до заточението му на о-в „Св. Елена“. Тези събития са войната на Иберийския полуостров, , вътрешната корупционна афера с херцога на Йорк, семейните промени на Наполеон, походът в Русия и неговите фатални последици. Наполеон унижава владетели и правителства и дори папската институция, прекроява граници, но безцеремонно иска да се възползва от Католическата църква и владетелите, за да легитимира незаконното. Иронията и трагедията в личната съдба на Наполеон се вижда в това, че той израства вследствие триумфа на националния принцип през Френската революция и решително съобразно с личния си интерес прави обратен завој към универсализма на империята. В това се крие и разочарованието на британските републиканци либерали и радикално настроени либерали, които мечтаят да видят в Наполеон реализиране на своите идеали. Някои от тях оставят докрай верни на модела на Наполеон, но повечето предпочитат да се концентрират около интересите на Британската империя.

Научни приноси. Приложената справка много добре маркира научните приноси на автора. Според мен приносите се очертават в следните моменти: 1. Любомир Кръстев представя една сложна и същевременно интересна картина на обществените нагласи във Великобритания по отношение на Наполеон. Изследването върви в две линии – хронологично показване и анализиране на негативното и позитивно отношение към Наполеон, но не като строго фиксирани тенденции, а в техните колебания и развитие. 2. Досега в литературата не е изтъквано, че репресивните мерки във Великобритания са придобили такива мащаби, включително чрез временно преустановяване на важни закони и свободи, смъртни наказания и др. За пръв път като извори се използват и съдебни дела. 3. Пуснат в обръщение е изключително богат доказателствен материал от повече от 30 централни и регионални вестници и списания на различни партии, обществени групи, региони, както и непроучени архивни материали.. Приложението от карикатури отлично допълва и илюстрира съдържанието в текста. 4. Много добре се вижда връзката между представите за Наполеон и радикалите, републиканците и крайните виги. Дискусията за Наполеон във Великобритания е разкрита в цялостен вид. Досега не е описван значителния брой профренски настроени хора във Великобритания. Очертава се ролята на френските емигранти във Великобритания . 5. Авторът обяснява как заплахата за бъдещето на Великобритания сплотява различните националности, класи и привърженици на различни партии така, както наполеоновата инвазия в Испания, германските държави и Русия

играе ролята на катализатор за пробуждането на техния национализъм. За пръв път се прилага социологическа матрица, която демонстрира мащабите на публикациите във Великобритания за Наполеон. Те показват, че са най-мащабни през 1815 г., след което вниманието към съдбата на Наполеон затихва. При евентуално отпечатване на труда бих препоръчал на колегата в края на графиките на социологическата матрица да се направи кратък съпоставителен анализ на автора за приложените данни.

Заключението логично и точно обобщава основните констатации и изводи на автора, които са приемливи. В него задълбочено са анализирани и причините за влиянието на Наполеон във Великобритания. Дисертационният труд има оригинален характер, четете се с лекота и са спазени изискванията по процедурата. Също така текстът е изчистен от характерните за този вид дейност технически грешки. Докторантът демонстрира възможности и качества за проучване и събиране на доказателствен материал, за дозиране и прецизиране на информацията в текста, както и за съпоставителни анализи и изводи. Рефератът много добре синтезира съдържанието и твърденията в заключението, а публикациите съответстват на темата.

Заключение. На базата на показаните научни приноси и качества на дисертанта Любомир Цветанов Кръстев смятам, че дисертационният труд и работата на дисертанта изцяло покриват изискванията за присъждане на образователната и научна степен „доктор“. Затова давам положително становище и предлагам на почитаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Любомир Цветанов Кръстев.

27.12.2016 г.

проф. д.и.н. Радослав Захариев Мишев